	Tittel Instruks for bruk og oppfølging av seriøsitetsbestemmelser i bygg- og anleggskontrakter	
	Dokumentnummer 2022-0929	Dokumenttype Instruks
Forfatter Cecilie Vitting	Godkjent av Ann-Cathrin Becken	Godkjent dato 01.12.2022
Versjon 0	**Dokumentet er ukontrollert dersom skrevet ut eller nedlastet**	

Bruk og oppfølging av seriøsitetsbestemmelser i bygg- og anleggskontrakter

1 HENSIKT

Hensikten med instruksen er å sikre kontraktbestemmelser som:

- motvirker sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og svart økonomi
- krever ryddige lønns- og arbeidsvilkår for alle arbeidstakere
- styrker rekruttering til byggfagene og bedrer kvalitet og produktivitet.

Seriøsitetsbestemmelsene er spesielle kontraktbestemmelser som skal sikre seriøsitet i bygg- og anleggskontrakter – tillegg til Norsk Standard. Kontraktbestemmelsene er ment å bli benyttet i sin helhet som et vedlegg til kontrakten, og blir en del av kontrakten.

Denne instruksen skal sikre en tett og god oppfølging av at seriøsitetsbestemmelsene oppfylles av leverandørene, både i anskaffelsen og i gjennomføring av kontrakten.

NND skal ha kontraktsoppfølging av kravene som følger av seriøsitetsbestemmelsene, og lage rutine for kontroll og oppfølging av brudd i egen veileder.

Seriøsitetsbestemmelsene vil gjelde alle anskaffelser og alle leverandører NND inngår kontrakt med innen bygg- og anleggsnæringen.

2 ANSVAR OG MYNDIGHET

Det er innkjøp som har ansvar for å stille seriøsitetskrav i konkurransedokumentene og å innta disse i kontrakten.

Avtaleeier har ansvar for å kontrollere og sikre at seriøsitetsbestemmelsene oppfylles av leverandør og eventuell underleverandør under gjennomføring av kontrakten.

3 OMFANG

Denne instruksen gjelder for alle bygg- og anleggsanskaffelser.

4 PROSESSTILKNYTNING

Denne instruksen er knyttet til prosessen «Gjennomføre anskaffelse».

5 BESKRIVELSE

I konkurransegjennomføringsfasen

Seriøsitetsbestemmelsene skal vedlegges konkurransegrunnlaget for alle bygg- og anleggskontrakter. I kunngjøring og konkurransegrunnlaget skal det opplyses om at

kontrakten vil inneholde seriøsitetskrav, krav om innsyn og om aktuelle sanksjoner ved brudd.
I kontrakten medtas kravene knyttet til seriøsitetsbestemmelsene som har vært en del av konkurransedokumentene.

Kontroll av at leverandøren ivaretar kravene
Ved gjennomgang av tilbud skal det kontrolleres at leverandørene aksepterer og kan dokumentere kravene fastsatt i seriøsitetsbestemmelsene.

Kontroll
NND må gjennomføre nødvendig kontroll av at seriøsitetskravene overholdes av leverandøren, inkl. også eventuelle underleverandører. Ivaretakelse av seriøsitetskravene i kontraktsarbeidet bør være et fast tema på oppfølgingssamtaler med leverandøren, i byggemøter eller andre faste statusmøter. På denne måten sikrer en at leverandøren har fokus på ivaretakelse av kravene gjennom hele kontraktsperioden

Kontroll av seriøsitetskravene kan gjennomføres i en trinnvis kontroll:

1. Egenrapportering fra leverandøren
2. Stedlig kontroll / stikkprøver (meldte og uanmeldte)

Leverandøren fyller ut egenrapporteringsskjema, og returnerer ferdig utfylt skjema tilbake.

Rapport etter kontroll
En gjennomført kontroll skal dokumenteres ved at det lages en rapport. Rapporten skal være dokumentasjon på at NND har ivaretatt plikten til å gjennomføre nødvendig kontroll i henhold til regelverkets krav. Rapporten vil også ligge til grunn for fremtidige kontroller, både innenfor samme kontrakt og som en erfaring som kan benyttes ved oppfølging av andre kontrakter.

Rapporten skal:

- Inneholde informasjon om hva som ble kontrollert, hvilken dokumentasjon som ble innhentet, eventuelle funn, hvilke krav som ble satt og hvilke frister som ble gitt.
- Eventuelle brev, møtereferat, epost i forbindelse med kontrollen bør ligge som vedlegg til rapporten.
- Arkiveres i tilknytning til kontrakten. Den gjennomførte kontrollen vil danne grunnlag for en eventuell ny kontroll på et senere tidspunkt.

Tiltak og Sanksjoner
I kontrakten skal NND forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige tiltak og sanksjoner dersom leverandørene ikke etterlever seriøsitetskravene. Sanksjonen skal være egnet til å påvirke leverandørene til å oppfylle vilkårene. Dersom det gjennom kontroll oppdages at leverandøren ikke etterlever seriøsitetskrav, må NND iverksette tiltak og vurdere sanksjoner. Tiltak og sanksjoner skal iverksettes ut fra bruddets alvorlighetsgrad og omfang. Mulige sanksjoner er: retting, dagbøter, tilbakeholdelse av kontraktssum, heving. Et eventuelt mislighold av krav må dokumenteres skriftlig.

Oppfølgingspunkter

1. **HMS-kort**

NND skal ha kontroll på hvem som arbeider på NNDs kontrakter. Med hensyn til sikkerheten innen bygg- og anleggsbransjen, er det avgjørende at byggherren har oversikt over hvem som til enhver tid er til stede på arbeidsplassen. Arbeidere skal ha HMS-kort fra første dag på arbeidsplassen. Kravet har som formål å forbedre sikkerheten, hindre misbruk av HMS-kort og få bedre oversikt over hvem som til enhver tid er til stede på arbeidsplassen.

Konkurransegjennomføring
NND skal få bekreftelse på at alle arbeidstakere som skal delta i kontraktsarbeidet på bygge- og anleggsplassen vil ha HMS-kort før oppstart for adgang til byggeplass.

Under kontraktfasen
Det er arbeidsgiver som plikter å kontrollere at alle arbeidstakere på kontrakten bærer lett synlig HMS-kort.
NND må også foreta kontroller av at kravet til HMS-kort blir oppfylt. Dette kan utføres ved stikkprøve av at arbeidstakere bruker HMS-kort, og dermed har gyldig adgang til byggeplassen.

2. **Pliktig medlemskap i leverandørregister**

Leverandører og underleverandører skal ved kontraktsinngåelse være medlem i StartBANK og fremlegge ID eller kopi av registreringsbevis fra StartBANK eller tilsvarende leverandørregister som inneholder oppdatert og kontrollert leverandørinformasjon. Leverandøren og underleverandører skal gi leverandørregisteret fullmakt til å innhente SKAV-info (skatte og avgiftsinformasjon) i hele kontraktsperioden.

Konkurransegjennomføring
Leverandør skal fremlegge kopi fra registrering i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister.

Under kontraktfasen
Leverandør skal gi leverandørregisteret fullmakt til å innhente SKAV-Info. NND skal benytte leverandørregisteret til å kontrollere entreprenøren mht. skatte- og avgiftsinformasjon mv.

3. **Krav om faglærte håndverkere**

Økt fagkompetanse fremmer seriøsitet i arbeidslivet og sikrer bedre kvalitet på arbeidet. Andelen håndverkere med fagbrev skal derfor økes på NNDs kontrakter. Det vil bli stilt krav om at minimum 40 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsfagene skal utføres av fagarbeidere eller personer med dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning eller likeverdig utenlandsk fagutdanning. Det skal være fagarbeidere i alle relevante fag.

Konkurransegjennomføring
Leverandør skal gi bekreftelse på at prosentkravet til faglærte vil bli oppfylt. Entreprenøren skal etter kontraktsinngåelse dokumentere at kravet oppfylles, herunder ved å oversende bemanningsplaner og rapporter.

Under kontraktfasen
NND skal kontrollere at leverandør oppfyller at kravet til faglærte på kontrakten blir oppfylt, herunder ved oversendelse av bemanningsplaner og rapporter.

4. Lærlinger

Omfang og krav til bruk av lærlinger bør vurderes for hver enkelt kontrakt i forhold til:

- hvor relevant det er å benytte arbeidskraft med fag- eller svennebrev
- det ikke er uforholdsmessig i den konkrete kontrakten
- om det er særlig behov læreplasser innen aktuell bransje
- er arbeidene egnet for bruk av lærlinger ut fra arbeidenes art og krav til helse, miljø og sikkerhet
- er det behov for spesialisert kompetanse som en lærling ikke kan forventes å ha

I bransjer der det er særlig behov for lærlinger, pålegger lov om offentlige anskaffelser oppdragsgivere å stille krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter.

Kravet til lærlinger er en viktig bestemmelse i Seriøsitetsbestemmelsene. Kravet skal sikre tilstrekkelig rekruttering og muligheter for et praktisk utdanningsløp. Kravet om 7 % gjelder samlet for alle fag, som dekkes av den aktuelle kontrakten, der det er behov for læreplasser. Eksempel: hvis det totalt utføres 1000 timers arbeid i henhold til kontrakten innen fag med behov for læreplasser, må minst 70 av disse timene være utført av lærlinger.
Leverandør/underleverandør må være en godkjent lærebedrift for å oppfylle kravet. Godkjenning av lærebedrift er regulert i opplæringsloven § 4-3 og i forskrift til opplæringsloven §§ 11-1 og 11-2. De nærmere rettighetene og pliktene til lærebedriftene følger av opplæringsloven § 4- 4.

Konkurransegjennomføring
Leverandør skal bekrefte at han og/eller evt. hans underentreprenører er godkjent som opplæringsbedrifter eller i prosess med å bli godkjent og at lærlinger vil delta i utførelsen av kontraktsarbeidet.
Entreprenøren skal etter kontraktsinngåelse dokumentere at kravet som er stilt til lærlinger på kontrakten blir oppfylt. Leverandøren skal dokumentere oppfyllelse av prosentkravet der det er stilt et slikt krav, herunder ved å oversende bemanningsplaner og rapporter.

Under kontraktfasen
Leverandør skal på forespørsel kunne legge frem all relevant dokumentasjon knyttet til godkjenningen (inkludert læreplan m.m.) og inngåtte lærekontrakter. Det må vurderes konkret hva som skal aksepteres som tilstrekkelig dokumentasjon på at leverandør har gjort reelle forsøk på å oppfylle kravet uten å lykkes. I slike situasjoner bør det som minimum kreves at leverandør beskriver årsaker til at han f.eks. ikke har lykkes med å inngå et tilstrekkelig antall lærekontrakter og legger frem en detaljert tiltaksplan for hvordan leverandør har tenkt å jobbe fremover for å kunne endre dette. Leverandør som ikke har lykkes å inngå et tilstrekkelig antall lærekontrakter må også med jevne mellomrom legge frem dokumentasjon på at de gjør reelle forsøk på å inngå (nye) lærekontrakter.

Sanksjoner:
NND kan holde tilbake inntil 5 promille av det samlede vederlaget for kontraktsarbeidet dersom leverandør misligholder sine plikter etter lærlingbestemmelsen, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen, kan vederlaget avkortes med et forholdsmessig prisavslag på inntil 1 prosent av kontraktssummen.

5. Rapporteringsplikt til Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret (OAR)

Kontrakt gitt til utenlandsk leverandør eller underleverandør, og alle arbeidstakere på slik kontrakt, skal rapporteres til Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret (OAR) i henhold til skatteforvaltningsloven § 7-6.

Der det skal det brukes utenlandske underleverandører må rapporteringsplikten oppfylles. Alle foretak som driver næringsvirksomhet i Norge, må ha et norsk organisasjonsnummer.

Kontrakter gitt til utenlandske selskaper, og alle arbeidstakere som jobber på kontrakten, skal rapporteres til Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret (OAR). NND plikter å melde kontrakten inn til OAR-registeret før arbeidet starter opp, deretter skal oppdragstaker registrere sine ansatte.

Under kontraktfasen
NND skal kontroller at eventuelle utenlandske underleverandører er innrapportert til Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret på skjema:
- RF 1198 Opplysninger om arbeidstakere
- RF 1199 Opplysninger om oppdrag og oppdragstaker

6. Internkontroll. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)

Internkontrollsystemet skal sikre den enkelte arbeiders sikkerhet, helse- og arbeidsmiljø (SHA) på arbeidsplassen. For det første stadfestes leverandørens plikt til å ha et internkontrollsystem, samt at den enkelte leverandør må arbeide kontinuerlig og systematisk med SHA. For det andre skal bestemmelsen sikre at den enkelte arbeider skal forstå aktuelle krav til SHA. Sistnevnte krav er viktig da det i voksende grad er ulike nasjonaliteter som arbeider på byggeplasser og man må sikre at den enkelte arbeider – uavhengig av nasjonalitet – forstår hvilke krav til SHA som gjelder på arbeidsplassen for å unngå ulykker.

Språklig forståelse mellom personell på en byggeplass vil også være en nødvendig forutsetning for å sikre god kommunikasjon om oppgaver, instrukser mv., noe som er viktig for effektiviteten og kvaliteten i kontraktsarbeidet.

Leverandøren skal sørge for at arbeidere han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko.

For å sikre at arbeiderne får riktig informasjon og at det ikke oppstår misforståelser mellom oppdragsgiver og leverandør, er det avgjørende at nøkkelpersonene har fått med seg alle detaljer i oppgavene og i kravene som stilles. Bestemmelsen

krever derfor at leverandørens nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk.

Når det gjelder utførende personell, er det et krav om at minst én person på hvert arbeidslag kan forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Dersom flere utfører oppdraget sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk de øvrige på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

Nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk. Manglende kommunikasjon og manglende evne til å forstå sikkerhetsinformasjon m.m. utgjør en sikkerhetsrisiko og kan hindre tilstrekkelig forståelse av oppdraget.

Konkurransegjennomføring
Før oppstart av oppdraget skal følgende krav gjennomgås:
- Internkontrollsystem
- Dokumentert sikkerhetsopplæring
- Språk – krav til nøkkelpersoner
- Språk – krav til informasjon på språk slik at alle arbeidstakere forstår
- Oppdragsgivers SHA-plan

Under kontraktfasen
NND skal sjekke at relevante deler av byggherrens SHA plan er innarbeidet i leverandørens internkontrollsystem og at denne oppfyller fastsatt krav
- Sjekk at alle på byggeplassen har fått sikkerhetsopplæring
- Sjekk at planer og instrukser foreligger på arbeidstakernes morsmål såfremt arbeidstakerne ikke forstår norsk eller engelsk
- Sjekk at språkkrav er oppfylt

Ved brudd på ovennevnte plikter har NND rett til å stanse arbeidene for leverandørens regning og risiko i den utstrekning NND anser det nødvendig. Leverandørens forsinkelse som følge av stansing gir NND rett på eventuell dagmulkt etter kontraktens bestemmelser om forsinket levering.

NND kan heve avtalen dersom leverandøren vesentlig misligholder ovennevnte plikter og ikke retter forholdene innen rimelig frist. Ved gjentatte mislighold kan NND heve avtalen selv om leverandøren retter forholdene. Dersom NND hever kontrakten med leverandøren, kan NND kreve å få tiltransportert til seg leverandørens kontrakter med underleverandører.

Ved tilsvarende brudd hos underleverandøren, kan NND kreve at leverandøren skifter ut underleverandøren. Dette skal skje for Leverandørens regning og risiko.

7. Krav til lønns- og arbeidsvilkår

Ansatte skal ha lønns- og arbeidsforhold i tråd med allmenngjort eller landsdekkende tariffavtale. Der det ikke er allmenngjort eller landsdekkende tariff, skal det ses hen til lokale tariffavtaler eller tariffavtaler for lignende områder - og fastsettes lønn- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn disse.

Konkurransegjennomføring
NND skal følge opp hvilke lønns- og arbeidsvilkår (tariffavtale) gjelder for entreprenørens arbeidstakere på kontrakten. Leverandør skal redegjøre for sine rutiner for å stille krav til lønns- og arbeidsvilkår i tråd med bestemmelsen i kontrakt med underleverandører og for å kontrollere at kravene blir oppfylt.

Under kontraktfasen
NND skal følge opp krav til lønns- og arbeidsvilkår ved å innhente et nytt egenrapporteringsskjema fra leverandøren for hver gang kravene til lønns- og arbeidsvilkår skal følges opp og kontrolleres.

8. Bruk av underleverandører, herunder innleid arbeidskraft

NND har krav om maks to ledd underleverandør i vertikal kjede for å sikre full oversikt over hvilke leverandører som opererer på inngåtte kontrakter.

Ved totalentrepriser og andre komplekse entreprisekontrakter, samt ved noen tilfeller av rådgivnings- og prosjekteringstjenester, vil det i flere tilfeller kunne være nødvendig med flere enn to ledd underleverandører av markedsmessige hensyn og for å gjennomføre kontrakten på en effektiv måte. Det er viktig at vurderingen av hvorvidt det bør gjøres unntak fra hovedreglene om kun to ledd underleverandører i vertikal kjede, foretas før kontrakten er inngått. Vurderingen må gjøres ved utarbeidelse av konkurransedokumentene.

Under konkurransegjennomføring
Ved manglende fremleggelse av dokumentasjon eller ikke ubetydelige avvik ved fremlagt dokumentasjon knyttet til underleverandør, danner dette saklig grunnlag for å nekte godkjenning av vedkommende underleverandør. NND skal i den forbindelse blant annet kontrollere at underleverandør er registrert i StartBANK og har innlevert fullmakt til å innhente utvidet skatteattest. I forbindelse med søknad om godkjenning av underleverandør er det påkrevet å legge ved kopi av ID for den som har signert fullmakten.

Under kontraktfasen
All bruk av underleverandører skal forhåndsvarsles NND, herunder om de er i første eller annet underleverandørledd. Eventuell bruk av enkeltpersonforetak skal forhåndsvarsles og begrunnes. Bruk av bemanningsselskap skal forhåndsvarsles og er underlagt arbeidsmiljøloven. Ved underentreprisekontrakter som overstiger kr 500.000 eks. mva skal leverandøren innhente skatteattest.

9. Krav om betaling til bank

Krav om betaling til bank skal sikre økt sporbarhet i transaksjoner og motvirke svart økonomi. NND krever at all lønn m.m. skal betales til den enkeltes konto i bank. Hovedformålet med denne bestemmelsen er å sikre at den enkelte arbeideren får den godtgjørelsen vedkommende har krav på, og at det sikres sporbarhet på utbetaling av lønn og godtgjørelse til arbeidernes bankkonto. Bestemmelsen har også som formål å hindre unndragelse fra arbeidsgivers plikter og hvitvasking av penger.

Konkurransegjennomføring Bestemmelsen skal tas inn i alle NNDs kontrakter om levering av tjenester og bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av kontraktens verdi, og uavhengig av om det foreligger en standardkontrakt på det aktuelle kontraktsområdet. Entreprenør må bekrefte for NND at lønn og annen godtgjørelse til arbeidstakere hos entreprenøren og i underliggende ledd kun skal betales til konto i bank. **Under kontraktfasen** Oppfølgning av denne bestemmelsen skal gjennomføres ved kontroll av lønnsslipper og kvitteringer for utbetaling av lønn og andre godtgjørelser til arbeiderens bankkonto.
10. Mislighold av kontraktsforpliktelser - konsekvenser for senere konkurranser Brudd på plikter i kontrakt med NND vil kunne bli nedtegnet og få betydning i senere konkurranser, enten i kvalifikasjonsvurderingen eller evalueringen. Det følger f.eks. av FOA § 24-2 (5) at «Avvisning etter denne bestemmelsen kan skje for handlinger eller unnlatelser som er foretatt både før og under konkurransen». Dette gir hjemmel for at en leverandør kan avvises fra fremtidige konkurranser, dersom det kan dokumenteres brudd på én eller flere av forhold som er nevnt i FOA § 24-2 (3). **Under kontraktfasen** Mislighold skal nedtegnes, formidles til aktuell leverandør og sanksjoneres i henhold til kontrakt.
11. Revisjon Leverandøren skal vederlagsfritt stille nødvendige ressurser og dokumentasjon til disposisjon for NNDs kontroll og innsyn i alle forhold som har betydning for kontrakten. Medvirknings- og dokumentasjonsplikten omfatter også underleverandører. Både hovedleverandør og eventuelle underleverandører kan revideres og har dokumentasjons- og medvirkningsplikt etter denne bestemmelsen. Revisjon kan foretas i hele kontraktsperioden og inntil 6 måneder etter at kontrakten er avsluttet

6 REFERANSE

<Referanse til eksterne krav, evt. interne krav (politikker, mål og strategi, ledelsens forpliktelse eller verdier) som styrer denne instruksen>

Dato	Vers. nr.	Angi endringen og årsaken. Referer til hvor i dokumentet endringen er foretatt
Dd.mm.åååå	0	Første versjon
	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	6	
	7	

7 ENDRINGSLOGG